

DUBOIS, Karel, kanunnik en proost van de Katholieke Actie (Oostende 15 juli 1895 - Roeselare 17 november 1956).

Charles (zoals hij in zijn jeugd en thuis steeds genoemd werd) Dubois kwam uit de gegoede Franssprekende burgerij. Hij verloor zijn moeder toen hij zes jaar, zijn vader toen hij veertien jaar was en vond een nieuw tehuis bij een oom en tante die even franskiljons en tevens even strijdend katholiek waren als zijn ouders. Karel deed zijn lagere en middelbare studies aan het Collège épiscopal Notre-Dame. Op 31 juli 1913 begon hij zijn studies in de wijsbegeerte aan het Klein Seminarie te Roeselare. De oorlogsverklaring van augustus 1914 dreef de seminaristen uiteen. Begin oktober 1914 vluchtte Karel Dubois met Paul Sobry en Willem Depla naar Engeland. Zij kwamen in contact met de directeur van het Brugse Groot Seminarie kan. Legrand, die leiding gaf aan de verspreide seminaristen, en gingen met hun drieën studeren aan het Mungret's College te Limerick (Ierland). Op 20 september 1915 werden zij gemobiliseerd en kregen hun opleiding in het kamp van Auvours. Op 6 april 1916 kwam Karel Dubois naar het front, waar hij op 2 oktober 1918 zwaar gewond werd, zodat hij verder invalide bleef. Na zijn demobilisatie in 1919 kwam hij naar het Groot Seminarie te Brugge en werd er op 23 december 1922 tot priester gewijd. Hij werd naar Leuven gestuurd om colleges te volgen aan de theologische faculteit. Op 14 september 1924 volgde zijn benoeming tot leraar aan het Klein Seminarie te Roeselare, de stad waar hij nu de rest van zijn leven zou blijven, van 7 juni 1928 af als diocesane proost van de Katholieke Studenten Actie (KSA), van 27 augustus 1934 af als diocesane proost der Katholieke Actie, wat vergezeld ging van de benoeming tot ere-kanunnik, van oktober 1937 af als directeur van het Centraal Instituut voor Katholieke Actie, van september 1948 af als directeur van de Sociale School.

Als leerling van het Collège épiscopal Notre-Dame behoorde Dubois aanvankelijk tot de Franssprekende elite. In de poësis kwam Charles Dubois in contact met de Sint-Pietersgilde, de zeer strijdbare geheime Vlaamse studentenbond, destijds bezielde door Robrecht de Smet en Hendrik Baels, in studententaal De Spugge genaamd. Toen in 1912 Jozef de Smet de leiding van het college in handen kreeg, vond er een hele ommekeer plaats, en zo werd de kapucijn P. Renaat Devos, „de eerste martelaar”, gevraagd er de retraite te preken. De poësis-leerling Dubois bedankte na afloop en legde een welsprekend Vlaams getuigenis af. Karel (zoals hij nu verder heten zou) werd hoofdman van de St.-Pietersgilde en liet er een nieuwe vlag voor ontwerpen door Joe English.

De brancardier Dubois, die aan het front bevriend was met Carlos van Sante en een grote verering koesterde voor Cyriel Verschaeve, kwam als strijdend flamingant in Leuven. De studie trok hem minder aan, des te meer de rumoerige strijd der studenten in de V.B. Samen met zijn vriend Paul Sobry woonde hij in het H. Geest-college, met de jonge priesters Maurits Geerdijn en Odiel Spruytte. Benoemd aan het Klein Seminarie te Roeselare, samen met Paul Sobry, maakte hij er een zware gewetensstrijd door. Vooral de herderlijke brieven van Mgr. Waffelaert tegen het Vlaams natio-

nalisme van 1925 en '27 zouden grote invloed uitoefenen. Anderzijds stelde Pius XI alles in het werk om de leek meer tot Katholieke Actie te brengen. Op 11 april 1928 werd te Mechelen zo het Jeugd Verbond voor Katholieke Actie (JVKA) gesticht. Mgr. Cruysberghs, gesteund door Jozef (later kardinaal) Cardijn, wist tegen de wens van Kardinaal Van Roey te bewerken dat dit Verbond onafhankelijk stond tegenover de Franstalige organisatie. Voor het bisdom Brugge werd Karel Dubois tot proost benoemd. Door de bisschoppelijke tendens tot monopolisering van alle jeugdbeweging en tot samenkoppeling van V.B. en Katholieke Actie, ontstond een scherpe strijd met de Vlaamse groeperingen, vooral met het Algemeen Katholiek Vlaamsch Studenten Verbond (AKVS), dat als onhiërarchisch en opstandig bestreden werd.

Toen in 1931 Mgr. Lamiroy bisschop werd, kreeg de Katholieke Actie in het bisdom Brugge onder leiding van Dubois een zeer eigen structuur en een monopolie-positie, waarin ze niets anders naast zich dulde, ook geen inmenging van buiten, en onafhankelijkheid eiste tegenover de andere bisdommen. Een decennium lang, tot aan de oorlog, werd dit alles krachtig georganiseerd. Na de studentenactie volgden andere organisaties, o.a. het Mannenverbond, gesticht met Lucien Deschodt, en het Vrouwenverbond met kan. Ghysaert. Verstengeling van Vlaamse overtuiging en katholieke weerbaarheid, steeds en in alles onder de leiding van de bisschop, bleef Dubois' doelstelling. De „formule Dubois” heeft in het bisdom Brugge tien jaren lang succes gehad.

De oorlog bracht ontredde. De overtuiging dat de Duitsers een vervolging zouden ontketenen, deed een paniekstemming ontstaan en op 18 mei 1940 vertrok Dubois naar Frankrijk. Bij zijn terugkeer heerste er meningsverschil tussen de proosten: hoe verder werken? Kan. Dubois zag de redding in een uitwendige aanpassing aan de Duitse bezetting. Moeilijkheden bleven niet uit, zelfs niet een korte internering door de Duitsers. Het viel hem zwaar dat zijn voor-oorlogse oproepen tot strijd tegen het communisme nu verscheidene zijner volgelingen ertoe brachten zich aan te melden als vrijwilliger voor het Oostfront.

Na de oorlog waren de omstandigheden grondig veranderd. Het verdroot hem dat de „formule Dubois” in de andere bisdommen niet aanvaard werd, dat ze zelfs door zijn oude vrienden, nu professoren te Leuven, van de hand gewezen werd, b.v. voor de studenten door Paul Sobry, voor de volwassenen door Albert Dondeyne. Zonder leed zag hij medewerkers van het eerste uur vertrekken, die te sterke persoonlijkheden geworden waren om onder zijn heerschappij te blijven, maar zwaar trof hem de dood, eerst van zijn jonge, veelbelovende medewerker S. Vyncke in 1949, daarna van zijn bisschop Mgr. Lamiroy in 1952. Voor aanpassing aan de nieuwe toestanden was hij, de man van één idee, te oud geworden.

Zijn houding tegenover de V.B., gegroeid uit een zware gewetensstrijd, heeft hij altijd eerlijk gezien: het Vlaams-zijn had alleen zin, indien het katholiek was. Deze eenzijdigheid heeft hem zo zeer getekend, dat een zijner trouwste medewerkers zich de vraag stelde, of het niet geworden is tot „een nieuwe vorm van clericalisme dat van het fronderend liberalisme bij de intellectuelen een nieuw anti-clericalisme zal

maken".

LITERATUUR: J. Coppens, *Necrologie Dubois*, in *Annua Nuntia Lovaniensia*, XIV (1958, p. 161-165); - J. Geldhof, *Ne Pereant*, IV (1967); - P. Ghyssaert, *Een Godsdompelaar* (1969).

AMANDUS DUMON